

Construcția neo-ruralului la porțile orașului: vectorii satisfacției rezidențiale în suburbiile emergente

Oana-Mara Stan*

Universitatea din București

Abstract: *The current study proposes a journey in the symbolic geography of city outskirts, as a satellite-area that streamlines the development of the neo-rural. It investigates this space through the lens of the motivational profile of the residents who opted for the exocentric. The research strategy implies the exploration of the causes and implications of the shifting internal migration patterns by which middle class families leave the city for a suburban residential alternative carrying a strong rural footprint. This space is radically different from the referential landmarks that these individuals were accustomed to. Primary empirical data collected through a questionnaire-based micro-survey and in-depth interviews reveal the main factors of residential satisfaction and the coping mechanisms that support the insertion in the new environment. A conclusion envisions the difficulty to negotiate a fragile balance between autarchic ambitions and relational deprivation. A cost-benefit analysis underlines a comparison in the perceptions on the suburban and neo-rural spaces, when expectations encounter upfront the concrete field reality. The most under-estimated drawbacks refer to the additional costs brought about by the under-developed transport infrastructure, which limit mobility. Another setback lies in the diminished budget of discretionary time, high costs with the maintenance and investments for house and garden and the increased vulnerability to natural hazards, the risk of isolation and the scarcity of a viable social support network. The research discussion involves recommendations at an individual level, as well as macro-level suggestions for public policy improvement, especially regarding housing, urbanism and local administration.*

Keywords: gated communities; cost-benefit analysis; rural; exurbanisation; residential segregation; luxury ghettoization.

Cuvinte-cheie: comunități ferocate; analiză cost-beneficiu; rural; exurbanizare; segregare rezidențială; ghettoizare de lux.

Introducere. Argumente preliminare și clarificări conceptuale

În prezent asistăm la o tendință accentuată de inversare a sensului predominant al

mișcării migratorii interne, prin exurbanizarea ce presupune redescoperirea și reinventarea simbolică a ruralului. Pe acest fundal se grefează atomizarea și polarizarea urbanistică, asociate cu segregarea și chiar ghettoizarea de lux în ansambluri

* Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Bd. Schitu Măgureanu nr. 9, Sector 5, București. E-mail: oanamara2000@yahoo.ca.

rezidențiale exclusiviste ce operează ca insule de afluență în oceane de subdezvoltare rurală. Din perspectiva impactului favorabil prezumtiv, aceste tendințe centrifuge pot conduce la revitalizarea și emanciparea ruralului și la renegocierea sociabilității, prin instaurarea unui nou și fragil echilibru între comunalitatea relațiilor de vecinătate și protejarea intimității prin individualism retractil și evazionist.

Multitudinea actuală a formelor hibride justifică întrepătrunderea aparent oximoronică (sau *coincidentia oppositorum*) reflectată în conceptul de „rurban”, ca spațiu de tip *melting pot* aflat la confluența geografică și antropologică a influențelor provenite din cele două medii, a căror dihotomie nu mai este susținută empiric (Garreau, 1992; Hall și Lee, 2010). Pentru consistența conceptuală este necesară o clarificare terminologică cu finalitate dezambiguizantă. Astfel, în privința termenilor utilizați în prezentul studiu, atributul de „suburban” se referă la spațiile rezidențiale, administrative și/sau comerciale circumscrise ariei metropolitane limitrofe marilor aglomerări urbane. Aceste spații pot fi localități sau districte care funcționează ca sateliți ce gravitează în jurul metropolei, definatorii pentru ele fiind fluxurile migratorii constante către și dinspre oraș (atât naveta, cât și deplasarea de week-end a orașenilor în spații de agrement din acele localități). Alte criterii de identificare a suburbiilor le reprezintă ponderea orașenilor care s-au stabilit în așezarea suburbană și ponderea caselor construite de orașeni acolo.

Dacă suburbiile sunt funcțional-dinamic conectate de orașul-mamă pentru derularea activităților curente, asemenea modelului metropolă-colonie, atributul de „periurban” fixează în special poziționarea geografică. El păstrează distincția dintre centru și periferie, însă o reinventează prin aceea că spațiile periurbane sunt static-structural juxtapuse aglomerărilor urbane, însă nu depind în mod necesar de funcționarea

acestora. Limitrofe orașului, zonele periurbane sunt relativ autonome de acesta, în sensul că, pe palier economic, piețele de desfacere și locurile de muncă nu depind prevalent de oraș. Neo-ruralul desemnează un spațiu la confluența urbanului cu ruralul, un habitus tradițional tipic ruralității, reinventat și transfigurat prin influențele provenite de la ambele medii. În concluzie, termenul de „suburban” reflectă conotația urbanistică și administrativă, „periurban” – pe cea geografică, iar „neorural” are predominant semnificații antropologice și sociologice; sfera celor trei concepte se suprapune parțial.

Studiul își propune să exploreze stilul de viață alternativ promovat în suburbii, cele mai reprezentative atribute neorurale pe care noii rezidenți le valorizează, precum și harta mentală a unui spațiu hibrid, situat la confluența plină de contraste dintre mediul urban și cel rural. Pentru rezidenții ce caută o țară a făgăduinței și un refugiu securizant, așteptările și proiecțiile optimiste sunt adesea contrazise de rigorile unei segregări neintenționate, precum și de un pronunțat decalaj dintre afluența spațiului privat și austeritatea celui public. Dacă actuala precaritate urbanistică persistă, corelată cu subdimensionarea rețelei de utilități publice, facilități de loisir și spații comune, cu distanța față de locurile de muncă și zonele comerciale, se amplifică riscul ca aceste complexe rezidențiale suburbane să se transforme în ghetouri de lux, prin izolare *întra muros*, segregare, hiperdensificare și recludiune involuntară în comunități marginale ce exclud coeziunea (Stancu et al., 2009; Ghenciulescu, 2010). Fenomenul de ghetozare de lux este o consecință neintenționată a dorinței de evadare din spațiul urban suprapopulat și poluat, corelată cu garantarea intimității și a securității în comunități închise de tip fortăreață superpozabile acelor „gated communities” (Low, 2003).

Analiza literaturii de specialitate

Migrație exocentrică și comunități ferecate

Din perspectiva istoriei sociale, suburbiile au apărut în marile orașe occidentale la începutul secolului X, reflectând expansiunea transportului (Hall, 1999, apud Vais, 2009). „Visul american” se asociază cu dezvoltarea clasei de mijloc în locuințe monofamiliale din suburbii, cu propria parcelă de teren și făcând naveta cu mașina personală spre oraș (Ivanova, 2011; Motte-Baumvol et al., 2010). Indicatorul de bază prin care generațiile americane își marcau incluziunea în clasa de mijloc și încoronarea visului american era cumpărarea unei case în suburbii. În acest mediu controlat se produce respingerea devianței, percepută ca amenințare la adresa unei comunități închise, hiperconformiste. Subculturile, minoritățile culturale nu își găsesc loc în suburbii (Low și Lawrence-Zuniga, 2003).

În România, istoria socială a suburbiilor este aproape inextricabil legată de periferiile târgurilor de secol XVII și de așa-numitele „mahalale”, cartiere mărghinașe cu statut echivoc: pe de o parte, Cenușărese dezmoștenite ale orașelor antebelice, insalubre și găzduind declassați sau paria societății, pe de altă parte, spații hibride, insolite, de întâlnire a influențelor rurale cu cele urbane. Folclorul specific cârciumioarelor de mahala cu artiști-lăutari vestiți ca Maria Tănase sau Fărâmiță Lambru, pitorescul unor case rustice, cu boltă de viță și cișmea fac notă contrastantă cu declassarea morală și delincvența reflectate în atributul peiorativ de „suburban” în limba română (în Dicționarul explicativ al limbii române, acesta are și conotația de „vulgar, necivilizat, grosolan, lipsit de politețe sau incult”, cu referire la comportamentul sau limbajul cuiva).

Procesul de suburbanizare vizibil în analiza unor arii metropolitane precum Timișoara (Dincă, 2010; Nadolu, Lucheș și Dincă, 2011) este coresponsabil pentru tendința de depopulare urbană (chiar în forma accentuată a declinului demografic), alături de alți factori precum scăderea natalității în contextul mai larg al îmbătrânirii demografice. Densitatea populației din zonele periurbane are o distribuție eclectică, grefată pe un model concentric al dezvoltării inelelor suburbane, începând cu localitățile rurale integrate în oraș încă din secolul XIX ca districte istorice și continuând cu valurile succesive de migrație exurbană. Se remarcă o distincție conceptuală relevantă (Low și Lawrence-Zuniga, op.cit.; Fezi, 2010) între producția socială (organizarea materială a spațiului, proiecte edilitare și utilități) și construcția socială (crearea de experiențe, amintiri, imagini și practici zilnice de folosire a spațiului material, investiții simbolice cu valoare, intenții și aspirații). Aspectele materiale ale producției sociale nu sunt transpuse nemijlocit în componentele simbolice ale construcției sociale, care fac obiectul unor interpretări și (re)elaborări complexe, de durată.

Școala de ecologie urbană de la Chicago se încadrează paradigmatic sociologiei critice, denunțând, în privința suburbiilor, tare structural-funcționale precum dezechilibrul dintre sfera privată și cea publică, dintre geografia naturală și cea urbană (Park, 1952; Register, 2006), imposibilitatea de integrare a nevoii de intimitate și a celei de socializare în cadrul unei comunități autentice. Reprezentanții acestei școli denunță confiscarea spațiilor publice favorizate de către elita hegemonică care controlează politic planurile de regenerare și dezvoltare urbană. Membrii acestui curent sociologic propun ca abordare calitativă metoda predilect antropologică a hărților mentale, corelate cu povestea vieții (Marcuse și Van Kempen, 2000). Astfel, subiecții evocă amintirile, semnificațiile și impresiile asociate cu anumite repere

simbolice ale zonei în care locuiesc (Mihăilescu, 2009).

O comunitate ferecată (*gated community*) este o dezvoltare rezidențială suburbană implantată într-o zonă rurală sau neorurală înconjurată de ziduri, garduri sau valuri de pământ acoperite de tufișuri, cu intrări păzite (Low, 2003). Protecția presupune o barieră naturală (lac, pădure etc.) sau construită care restricționează accesul la proprietățile, străzile, aleile și trotuarele complexului. Dorința de siguranță împotriva potențialelor tentative de efracție sau furt se soldează cu militarizarea spațiului, printr-o enclavă sau citadelă funcționând ca fortăreață medievală ce nu îndeplinește doar funcții de apărare, ci și de diferențiere socială prin separare geografică a claselor. Apare segregarea voluntară într-o insulă, oază sau turn de fildeș, pentru că rezidenții caută liniște, intimitate, izolare de străini și minimalism moral – a nu intra în relații cu vecinii pentru a evita conflictele. Dimensiunea individualistă, dar totodată standardizată a acestui stil de locuire, conduce la ideea de „utopie privată”, pe care Evan McKenzie o analizează (apud Matache, 2011) prin opoziție față de coeziunea și sentimentul apartenenței tipice pentru comunitățile rurale tradiționale. Standardizarea locuințelor conduce la omogenitate și anonimă ce blochează sau limitează semnificativ exprimarea identității proprietarului prin intermediul designului locuinței (Ungurean, 2010).

Ca antidot la individualismul și minimalismul moral, similaritatea profilului socio-profesional și a situației familiale (de exemplu, familii cu copii, tineri căsătoriți sau seniori) înlesnește relațiile între vecini, care participă la aniversări sau serbează alte evenimente (Revelionul, sărbători legale etc.), fac grătare împreună în week-end, se vizitează reciproc și chiar merg împreună în concedii. Omogenitatea arhitecturală și controlul estetic asupra peisajului (Fezi, 2010) constituie o strategie de a marca identitatea unui ansamblu rezidențial din

neorural și apartenența locatarilor la clasa medie sau la cea superioară. Criticii vieții suburbane susțin că omogenitatea, hiperactivitatea socială într-un cerc restrâns de vecinătate și absența stimulilor urbani contribuie la izolare, plictiseală, singurătate, înstrăinare și depresie. Dimpotrivă, susținătorii săi sugerează că viața în suburbii generează o coeziune familială sporită și creșterea energiei vitale prin implicarea în activități în aer liber (Gans, 1982). Conform aceluiași autor clasic, detractorii acestui stil de viață îl privesc din exterior, ca niște turiști în căutare de puncte de interes vizual, diversitate culturală, divertisment, varietate nonconformistă și exotică, stimulare emoțională și estetică. Din interior, perspectiva diferă radical, rezidentul dorindu-și un spațiu confortabil și convenabil în care să locuiască. Noul urbanism ilustrat de suburbii cu arhitectură neotradițională revitalizează, într-un registru transfigurat, nostalgia relațiilor de vecinătate tipice orașelului provincial (Nasar, 2003).

Modele de dispersie urbană, metropole descentralizate și utopii dislocate

Tendința de expansiune sau dispersie urbană (*the urban sprawl*) este corelată cu modelul socio-urbanistic al metropolei descentralizate, operaționalizată printr-o rată substanțială de creștere a zonelor suburbane, comparativ cu cele urbane (Mihăilescu, 2003; Lewinnek, 2010). În plus, dezvoltarea economică (prin intermediul parcurilor industriale, ariilor comerciale și centrelor de afaceri) este amplificată în zonele suburbane, iar un indicator al activității economice este predominanța navei între suburbii (Lee, Seo și Webster, 2006). Potențialul autogenerativ și de proliferare a aglomerațiilor suburbane dezvoltă capacitatea orașelor de a se reinventa și reconfigura permanent (Kriese și Scholz, 2011).

Dezvoltarea urbanistică a suburbiilor în țări precum Japonia, Statele Unite sau Germania prezintă un design tipic pentru campusurile universitare, dispunând de spații verzi ample (Forsyth și Crewe, 2010). Acest model adoptă și elemente de oraș-grădină și neorural (Miller, 2002), asociindu-se cu centre tehnologice de ultimă generație și industrii creative de nișă. Dezvoltarea suburbiilor este grefată pe un model de dispersie urbană caracterizată de o distribuție descentralizată a zonelor rezidențiale și economice, o densitate scăzută a populației și o dependență cvasitotală de automobil (Filion, 2003). Modele de expansiune urbană includ: creșterea suburbană, panglicile sau salturile de broască (Pichler-Milanović, 2009). Zonele periurbane ce înconjoară marile aglomerări urbane, desemnate și prin conceptul antropogeografic de *hinterland* (Hoggart, 2005; Kearney, 2006), apar idealizate în imaginea unor spații patriarhale, idilice și pitorești. Această reprezentare tradițional rurală contribuie la inculcarea unui sentiment de apartenență colectivă, ca antidot la alienare și izolare socială (Corcoran, 2010). În special în cazul noilor suburbii, ca ideal-tipuri de spații neorurale, se manifestă incongruențe între reprezentarea acestui topos pastoral, apropiat de natură și coeziv, ca în comunitățile arhaice, și modul cum decurge viața cotidiană în aceste zone.

Legitimarea acestor suburbii ca spații comunitare este astfel problematizată și pusă la îndoială. Legăturile de vecinătate și coeziunea socială constituie o direcție predilectă de cercetare în cazul districtelor suburbane nouconstruite (Lupi și Musterd, 2006). Dispersia urbană a generat și mișcări virulente de protest în plan internațional, în special din partea ecologiștilor și a politicienilor conservatori care văd biodiversitatea, habitatele și sanctuarele naturale de floră și faună, precum și agricultura și centurile verzi din spațiile rurale situate în jurul metropolelor

amenințate de expansiunea imobiliară (Dyble, 2007; Wackernagel et al., 2006).

Procesul de suburbanizare este condiționat de recalibrarea orizontului aspirațional asupra unei vieți de calitate, echivalente cu apropierea de mediul natural nealterat și amplasat departe de agitația urbană. Apare astfel o disjuncție între planul rezidențial și cel profesional, o dată cu atracția spre periferia neorurală (Jackson, 1987; Nae, 2009). Reacția postmodernă la dezvoltarea urbană și industrială pledează pentru întoarcerea la natură, în primul rând prin valorizarea simbolică a grădinii. Dezvoltarea imobiliară bazată pe modelul dispersiei urbane este criticată (Farr, 2007; Hanson, 1998) pentru planificarea urbanistică lipsită de sustenabilitate și de funcționalitate, din cauza izolării care împovărează categoriile cele mai vulnerabile ca mamele casnice, copiii, adolescenții și vârstnicii. Componentele dominante ale dispersiei urbane (Gans, 1982, 61-67; Hayden, 2004, 89) sunt:

- Subdiviziuni rezidențiale (cartiere sau cvartale).
- Centre comerciale (mall-uri, hypermarket-uri) care se disting de comerțul tradițional prin amplasarea la distanță de zonele rezidențiale centrale, parcare între clădire și artera rutieră.
- Parcuri de afaceri (zona industrială, centre logistice și clădiri de birouri), deservite de drumuri de acces.
- Instituții civile (primărie, poliție, biserică, grădiniță, școală etc.).

Efervescența imobiliară caracteristică suburbiilor este un semn de vitalitate a orașului, care se reinventează permanent, provocând reconfigurarea constantă a perimetrului și a reperelor sale. Procesul de gentrificare caracterizează nu doar spațiile urbane (Chelcea, 2000; Nițulescu, 2006), ci se poate adapta și celor periurbane, o dată cu creșterea exponențială a valorii terenurilor în zone devenite atractive pentru investiții imobiliare rezidențiale în zonă. Locali-

tățile-satelit din jurul metropolelor sunt astfel depopulate de vechii locatari, în favoarea noilor investitori ce dispun de capital economic sporit, iar schimbarea se reflectă în trecerea de la comunități rurale îmbătrânite la ascensiunea clasei de mijloc, emancipată, blazată sau dezabuzată de vicisitudinile condiției urbane și în căutarea unei case pe pământ. Densificarea acestor noi districte rezidențiale le deturneză însă de la destinația inițială, transformându-le în veritabile „blocuri pe orizontală” (Troc, 2010; Ungurean, 2010).

Suburbanizarea rezidențială în orașele postsocialiste marchează o inversare a modelului socio-spațial tipic de urbanizare forțată în perioada comunistă. Distanța dintre locuință și centrul orașului era invers proporțională cu statusul socio-economic (Pichler-Milanović, 2009). În prezent, pe lângă marile orașe apar centre comerciale și zone de afaceri, parcuri industriale și logistice și clădiri de birouri. Expansiunea urbană trebuie precedată sau măcar sincronizată cu dezvoltarea canalelor de transport multimodale. Într-o analiză a creșterii periurbane în Cluj (Vais, 2009), se remarcă etapa incipientă a dezvoltării individuale a caselor la periferia localităților limitrofe orașului, înlocuită ulterior cu standardizarea și masificarea zonelor rezidențiale suburbane. Acestea sunt valorizate mai ales pe fondul densificării metropolei și al infrastructurii de transport subdimensionate față de nevoile reale.

În prezent, distincția centru – periferie s-a estompat și relativizat, cedând întâietatea modelelor eclectice, fragmentate sau nearticulate, precum neoruralul. Dihotomia dintre cartierele tradiționale și cele suburbane este inoperantă, fiind necesară o contextualizare, deoarece multe locații reunesc elemente din ambele tipuri locative. Cartierele tradiționale au densități mai mari, utilizarea mixtă a terenului (pentru agricultură, zone comerciale, rezidențiale), străzi drepte și infrastructură adaptată pentru acces pietonal, biciclete și transport în

comun (Bagley et al., 2002). Cartierelor suburbane le este specifică utilizarea singulară a terenurilor (exclusiv în scop rezidențial), străzi curbilini și orientarea spre circulația automobilelor.

Descentralizarea rezidențială în interiorul ariilor metropolitane creează diferențiere spațială și ascensiunea suburbiilor „de nouă generație” (Lee și Leigh, 2007) față de suburbiile din inelul interior, imediat adiacente centrelor orașelor. Se produce o mișcare exocentrică, în timp ce ariile rezidențiale (ultra) centrale se deteriorează, fiind depopulate în favoarea suburbiilor atractive. Procesele de filtrare fac ca gospodăriile cu venituri mai mari să se orienteze spre structurile locative de calitate superioară, situate în zone mai îndepărtate de centru, permițând astfel ca familii cu venituri mai reduse să le ocupe fostele locuințe. Expansiunea urbană exocentrică este contrabalansată de orientarea spre regenerarea urbană și revalorizarea centrului marilor orașe, conform ciclicității etapelor dezvoltării urbane (Lee și Leigh, 2005; Nelson et al., 2004): urbanizare, suburbanizare, exurbanizare și reurbanizare (revitalizarea centrelor orașelor). Construcția și reinvestirea simbolică a ruralului este pregnantă mai ales în etapa exurbanizării, însă, fi-rește, contextul local nu este superpozabil cu acest ideal-tip al dezvoltării urbane. Realitatea se sustrage tiparelor teoriei prin evoluții multi-fațetate și neunivoce, întoarceri la etape anterioare, coexistența, uneori contradictorie, a proceselor centripete (de exemplu, revalorizarea și restaurarea centrului istoric și a clădirilor vechi reabilitate ca locuințe) și centrifuge (construirea de cartiere suburbane tot mai îndepărtate de metropolă).

Miza și determinanții satisfacției rezidențiale

Satisfacția rezidențială derivă din experiența gratifiantă a plăcerii de a trăi într-un

anumit spațiu (Fornara et al., 2010; Chance, 2009). Conceptul cuprinde trei dimensiuni: cognitivă, afectivă și atitudinal-comportamentală. Cea din urmă componentă a fost operaționalizată ca intenția de a-și schimba domiciliul, dimensiunea cognitivă se traduce prin calitatea percepută a mediului rezidențial, iar cea emoțională – prin atașamentul față de respectiva reședință. Satisfacția rezidențială constituie cel de al doilea predictor, ca rang al impactului asupra satisfacției cu viața, după satisfacția maritală (Kearney, 2006). Satisfacția vieții a fost definită ca „discrepanța percepută dintre aspirații și realizări, mergând de la percepția împlinirii și până la cea a deprivării” (Campbel, Converse și Rodgers, 1976, apud Bălțătescu, 2003, 5), dar această definiție cuprinde și un model al procesului de evaluare, caracteristic teoriei comparării. Variabilele sociodemografice (nivel educațional, sex, etnie, naționalitate, grupe de vârstă, venit, profesie, religie etc.) sunt slabi predictorii ai calității subiective a vieții, explicând numai 10-20% din variația totală a acesteia (Myers și Diener, 1995, apud Bălțătescu, 2003, 5). O dovadă în plus în sprijinul teoriei constructivismului social: interpretarea realității nu are prea mult de a face cu realitatea așa-zis „obiectivă” sau, în expresia lui André Gide: „Faptele nu pătrund în lumea credințelor noastre”.

Factorii care afectează satisfacția rezidențială sunt: sentimentul comunitar (al apartenenței la o comunitate unită), satisfacția cu relațiile de vecinătate, cunoașterea locatarilor din cartier, satisfacția cu spațiul exterior comun, satisfacția cu accesul la zone naturale de agrement (eleșteu, lac, pădure, trasee de drumeție etc.), satisfacția cu accesul la zone amenajate în aer liber în apropiere (terenuri de tenis sau de fotbal, locuri de joacă, parcuri), satisfacția cu securitatea persoanelor și siguranța bunurilor (Kaplan, Austin și Kaplan, 2004, 308-309), faptul de a putea observa fauna locală în libertate (păsări, veverițe, iepuri, vulpi,

bursuci, căprioare etc.), satisfacția cu mărirea lotului de teren, satisfacția cu amplasarea caselor învecinate, satisfacția cu dimensiunea cartierului (numărul de case).

Satisfacția rezidențială generală se subdivide în mai multe componente, referitoare la satisfacția cu următoarele aspecte (Kearney, 2006; Fornara et al., 2010, 51-54):

- Spațiul arhitectural și planificarea urbană, proprietăți ca estetica și funcționalitatea, volumul și densitatea spațiilor construite.
- Organizarea și accesibilitatea rețelei de drumuri, incluzând conexiunile externe.
- Spațiile verzi și calitatea mediului natural.
- Atributele socio-relaționale (securitate, discreție, sociabilitate).
- Oferta de servicii comunitare (medici, învățământ, servicii administrative).
- Oferta de servicii recreative (sport, activități socio-culturale).
- Servicii comerciale.
- Spațiu de parcare.
- Facilități de îngrijire a copiilor, a vârstnicilor și a persoanelor cu dizabilități.
- Distanța față de locul de muncă.
- Servicii de transport în comun.
- Infrastructură rutieră.
- Ritmul vieții (relaxant vs. stresant; antrenant vs. anost).

Din perspectiva parcursului vieții, analize transgeneraționale s-au centrat asupra motivelor familiale care modelează opțiunea pentru viața în mediul urban, rural sau suburban. Socializarea primară prin experiențele timpurii din copilărie, capitalul social specific unei anumite poziționări geografice și motivația de a menține relații familiale apropiate sunt factori care influențează tendința de a căuta și a se stabili pe termen lung într-un mediu rezidențial similar celui din copilărie. Această similitudine se realizează, conform lui Blaauboer (2011), fie prin proximitate geografică, fie

prin asemănarea ca tip de locuință, design, structură, vecinătăți, cartier sau alte conexiuni. Controlând variabile ca inerția rezidențială (tendința de a nu-și schimba domiciliul) și migrația de revenire (întoarcerea la mediul rezidențial de proveniență, după o perioadă petrecută în altă localitate sau țară), studiul anterior citat conchide că mediul rezidențial din timpul copilăriei este puternic asociat cu cel curent, pentru aceiași subiecți ajunși la vârstă adultă.

În revistele de amenajări exterioare și interioare din Norvegia și Spania (analizate în Baylina și Berg, 2010), reprezentările suburbiilor neorurale se asociază cu o idilă patriarhală a vieții tradiționale, clasificată în patru categorii tematice: căminul, familia, natura și modul de viață autarhic și auster văzut ca tipic pentru ruralitate. Înțelegerea ruralității implică multiple aspecte diferite sau chiar contradictorii, contextualizate în funcție de specificul cultural de apartenență. În România, pe fondul învechirii și depășirii morale a fondului locativ urban, suburbiile reprezintă o alternativă de acces la locuințe nouconstruite, de calitate superioară ca suprafață și materiale utilizate, impedimentele fiind facilități hidro-edilitare deficitare (Dan, 2006). În România, se păstrează discrepanța puternică (similară unei segregări rezidențiale) dintre mediul rezidențial urban și cel rural (inclusiv cel periurban) din perspectiva calității locuirii (Preda, 2009).

În zonele rurale „profunde”, îndepărtate de centrele urbane, precaritatea infrastructurii se asociază și cu o serie de condiții de locuire net inferioare standardelor europene, în privința dotărilor elementare ca tipul de aprovizionare cu apă rece, instalații sanitare, încălzire și canalizare. În acest context, suburbiile reprezintă un areal atipic, care combină dotările utilitare cvasi-absente și construirea în condiții deficitare precum lipsa unui plan urbanistic sau absența autorizațiilor necesare (Hamilton, 2005) cu un nivel de locuire semnificativ mai ridicat, conform unor indicatori ca

suprafața medie a camerei de locuit, dotarea gospodăriei cu echipamente electronice și electrocasnice sau suprafața locuibilă medie pe persoană. Se produce o reconfigurare geografică haotică a zonelor limitrofe marilor orașe, în absența unei direcții de politici guvernamentale privind dezvoltarea urbanistică regională. Localitățile cu statut administrativ rural, dar plasate în proximitatea orașelor mari, tind să împrumute unele caracteristici urbane și se comportă ca sateliți periurbani ce gravitează în jurul polului urban, prin migrația cotidiană a populației ocupate sub forma navetei la și de la locul de muncă sau unitatea de învățământ, în cazul elevilor și studenților.

Metodologie

Scopul principal al acestui studiu este de a explora considerentele care stau la baza deciziei de a migra dinspre metropolă către suburbii, în cazul familiilor cu copii. De asemenea, se urmărește producerea unui model explicativ adaptat contextului românesc și în particular universului cercetării (părinții din familiile cu copii minori care s-au mutat din București în suburbiile emergente) privind strategiile de adaptare la un mediu rezidențial nou, cu atribute distincte față de centrele urbane.

Din perspectiva acestor finalități supraordonate, obiectivele care decurg se referă la:

- Investigarea spațiului neorural, suburban și urban, din perspectiva oportunităților, provocărilor și obstacolelor presupuse de factorii satisfacției rezidențiale.
- Descifrarea mecanismelor motivaționale și a procesului deliberativ prin care subiecții studiului au decis să facă tranziția din mediul urban în cel periurban, îndeosebi privind inserarea într-o zonă asociată cu modul de viață rural.

- Explorarea mecanismelor de adaptare la noul mediu, precum și a constelației de beneficii și dezavantaje percepute, în cheie comparativă, pentru viața în aceste spații rezidențiale.

Având în vedere obiectivele enunțate mai sus, precum și abordarea metodologică predominant inductiv-interpretivistă cu finalitate exploratorie bazată exclusiv pe date primare, au fost formulate următoarele întrebări de cercetare:

- Ce relație există între migrația către suburbii, motivată, printre altele, de dorința de a fi aproape de natură, și atracția pentru neorural, ca ecou al unei nostalgii după norme arhaice, credințe și practici tradiționale tributare generațiilor anterioare?
- Care sunt avantajele și inconvenientele identificate de participanți referitor la adaptarea și calitatea vieții în suburbii, comparativ cu marile orașe, inclusiv vizând experiențele subiective asupra timpului trăit?
- Care factori de satisfacție rezidențială primează în decizia de a migra din marile aglomerări urbane către suburbii, considerate o îmbinare sincretică de urban și rural?
- Care sunt limitele sau așteptările înșelate asociate cu viața în suburbii, ca spațiu aparte, situat la granița dintre rural și urban?

Studiul actual recurge la o eșantionare de conveniență sau pseudoaleatorie, motivată prin opțiunea de a întreprinde o cercetare mixtă, cu predominantă calitativă și exploratorie. Cei 48 de participanți la ancheta pe bază de chestionar au fost identificați din populația-țintă în funcție de disponibilitatea și accesibilitatea lor. Criteriile complementare de incluziune în lotul de cercetare au fost următoarele:

- Persoane adulte, aparținând unor familii nucleare biparentale cu copii minori.
- Persoane care s-au mutat din București și în prezent domiciliază (au locuința

permanentă, de minimum 6 luni) într-una dintre localitățile riverane, arondate preconizatei zone metropolitane București.

- Persoane care locuiesc în case sau vile monofamiliale sau duplexuri (cu grădină proprie) situate fie în cartiere rezidențiale, fie pe parcele individuale de teren.

Localitățile suburbane în care domiciliază respondenții sunt în număr de 10, cu precădere localizate în nordul Capitalei (Mogoșoaia, Crevedia, Buftea, Chitila, Săftica), urmate de localități vestice (Domnești, Măgurele) și de cele estice (Cernica, Pantelimon, Brănești). Diversitatea acestor localități de apartenență este un atu, deoarece constituie premisa pentru experiențe rezidențiale eterogene, condiționate de accesul diferențiat la dotări și utilități publice, infrastructură, servicii administrative, învățământ și sănătate etc. Majoritatea participanților (92%) locuiesc în case proprietate personală din zonele periurbane. Această tendință de achiziționare a locuinței fără o pretestare prealabilă în regim de închiriere este surprinzătoare, având în vedere că toți respondenții au locuit anterior în București, iar 85% dintre ei au avut domiciliul la bloc. Mutarea în suburbii este o schimbare locativă majoră pentru rezidenții din mediul urban, potențial riscantă dat fiind contextul economic precar, ce ar putea compromite revânzarea proprietății imobiliare la un preț competitiv, dacă noii locatari s-ar răzgândi și ar hotărî revenirea în București.

Colectarea datelor pentru chestionare și interviurile în profunzime s-au realizat în intervalul 18 noiembrie 2011-12 februarie 2012. Pentru identificarea segmentului-țintă de potențiali participanți la ancheta sociologică, cercetătorul ca unic operator de interviu s-a deplasat în localitățile limitrofe Bucureștiului și a străbătut străzile, orientându-se după mai multe indicii. Astfel, în cazul complexelor rezidențiale, persoane de contact (precum paznicul sau

un responsabil din administrația complexului) au fost solicitate să indice locatarii care s-au mutat de minimum 6 luni în respectivul cartier și, în măsura în care știu, să precizeze familiile cu copii care s-au mutat din București în suburbii, ca locuință permanentă (domiciliu, nu doar reședință temporară sau de vacanță).

În cazul caselor individuale, am acordat prioritate îndeosebi locuințelor relativ nou-construite, nealipite unor case mai vechi (ceea ce ar sugera că familia respectivă și-a ridicat noua locuință în imediata apropiere a casei părintești, chiar pe același teren sau ca o extensie a casei bătrânești, ceea ce contrazice criteriul de incluziune al familiei biparentale nucleare, care nu locuiește împreună cu alte rude). Din experiența practică din teren a rezultat că gospodăriile care corespund profilului căutat sunt situate cel mai adesea la periferia unor așezări, pe străzi nouînființate sau oricum mai departe de vatra satului. Alte indicii au fost: prezența unuia sau a mai multor autoturisme cu număr de București (sugerând probabilitatea ca posibili respondenți să se fi mutat recent din Capitală) sau amenajarea locului de joacă pentru copii, cu leagăn, tobogan, groapă de nisip sau căsuță/cort (indiciu că în gospodărie există copii mici).

48 de respondenți au completat chestionarul auto-administrat, iar interviurile semistructurate au vizat 6 participanți. Chestionarul a cuprins 22 de itemi ce operaționalizează dimensiunile subsumate satisfacției rezidențiale și calității percepute a locuirii în suburbii, comparativ cu locuirea într-un mare oraș. Sunt explorate așteptările și motivele care au condus la decizia respondenților de a se muta din București în suburbii, ca și nivelul de satisfacție cu indicatori ai calității locuirii precum: infrastructura de drumuri, utilități, amenajarea spațiului public, accesul la servicii sanitare, învățământ, locuri de muncă, zone comerciale, spații recreative închise și/sau în aer liber, calitatea mediului natural, securitatea personală și a proprietății, relații

de vecinătate, facilități de practicare a sporturilor, activitatea administrației locale etc. Se propune o analiză cost-beneficiu pentru evidențierea principalelor avantaje și inconveniente ale locuirii în suburbii, inclusiv cele de care subiecții nu erau conștienți înainte de a se muta propriu-zis în aceste zone periurbane. În final se aduce în discuție intenția de relocare înapoi în București și concepția despre calitatea vieții din suburbii, comparativ cu cea din zona urbană.

Din totalul de 112 participanți potențiali care au fost abordați, 64 de subiecți eligibili (reprezentând 57,14% din total) au refuzat să participe la studiu, invocând următoarele motive principale: lipsa de timp (55% din totalul refuzurilor), neîncrederea în confidențialitatea datelor (17%), antrenarea în alte activități (fără posibilitate de reprogramare – 14%), lipsa de interes pentru tema de cercetare (10%) sau motive neprecizate (4%). În partea introductivă a chestionarului auto-administrat, precum și în cadrul instructajului efectuat de către cercetător, li s-au explicat subiecților principiile cercetării și li s-a garantat faptul că toate datele obținute sunt anonime și vor fi folosite exclusiv pentru prelucrări statistice. În cadrul interviurilor în profunzime, cei șase subiecți și-au exprimat acordul ca discuțiile să fie înregistrate. Datele empirice rezultate trebuie tratate cu prudență, având în vedere limitele studiului legate de volumul restrâns al lotului, precum și de eșantionarea neprobabilistică ce nu permite extrapolarea rezultatelor pentru alți subiecți aflați în situații similare (ex-citadini migranți către suburbii).

Analiza datelor empirice

Următorul tabel prezintă frecvențele asociate celor 13 factori ai satisfacției rezidențiale, în ordinea descrescătoare a nivelului de satisfacție rezultat:

Tabel 1: Frecvențe de evocare a principalilor factori de satisfacție rezidențială (număr evaluări ca „foarte satisfăcător” sau „satisfăcător” – cifre absolute)

Factori	Frecvența menționării ca „foarte satisfăcător” sau „satisfăcător”
1. Posibilități de agrement în aer liber (parcuri, locuri de joacă pentru copii, piscine, drumeții prin păduri, plimbare cu barca pe lacuri etc.)	43
2. Posibilități de practicare a sporturilor (terenuri tenis/mini-fotbal, sală fitness, trasee biciclete, bazin înot etc.)	41
3. Siguranța personală și securitatea bunurilor	37
4. Relații de vecinătate	37
5. Acces la magazine, piață, zone comerciale, mall-uri etc.	33
6. Activitatea administrației locale	30
7. Acces la alți prestatori de servicii (instalator, croitor, avocat, coafor etc.)	28
8. Acces la utilități publice (apă potabilă, salubritate, curent electric, gaze, Internet etc.)	27
9. Posibilități de divertisment în spații închise (restaurante, cinema, sală concerte, muzee)	24
10. Acces la unități de învățământ (creșe, grădinițe, școli)	20
11. Acces la servicii medicale (medic de familie, specialiști în ambulatoriu sau în spital)	18
12. Starea drumurilor	17
13. Transportul în comun	15

Testul Kruskal-Wallis pentru evaluarea semnificației statistice a diferențelor dintre cei 13 factori ai satisfacției rezidențiale, având atașate valori ordinale pentru lotul restrâns de 48 de participanți indică diferențe consistente între distribuția valorilor ordinale. Asimilabil unei analize de varianță ANOVA pentru date ordinale, testul are valoarea $t = 16,55$, $p < 0,01$, $N=13$ ($df=12$), de unde rezultă că există diferențe semnificative între cele 13 elemente componente ale satisfacției rezidențiale, din perspectiva rangului lor, a rezultatelor comparative ale evaluării și ierarhizării operate de subiecți.

Factorul de satisfacție rezidențială perceput cel mai favorabil îl constituie posibilitățile de practicare a activităților în aer liber (cu o medie de 3,8 dintr-un maxim de 4). Mediul rezidențial suburban excelează din perspectiva furnizării oportunităților de petrecere a timpului liber pentru plimbări,

drumeții, joc în spații deschise, ceea ce constituie un vector de atracție pentru cei care migrează din centrele urbane spre periferie. Spațiile verzi și apropierea de mediul natural contribuie substanțial la calitatea percepută a locuirii: „Ești înconjurat de o frumusețe sălbatică, e aproape ireal de frumos să vezi cerul la răsărit și la apus de la fereastră, un mozaic de culori, ce mai, devii poet trăind aici” (M, 35). Această frumusețe tulburătoare a mediului natural este considerată un factor determinant pentru satisfacția rezidențială, care exercită și o funcție compensatorie pentru alte neajunsuri, ca de pildă subdimensionarea spațiilor amenajate în aer liber, cum ar fi parcuri sau locuri de joacă.

Pe locul al doilea în ierarhia de catalizatori ai satisfacției rezidențiale se situează posibilitățile de practicare a sporturilor. Respondenții se referă atât la oferta sportivă din cadrul complexelor reziden-

țiale, cât și la cele din zone limitrofe. Este un semnal pozitiv vizând faptul că investitorii privați în astfel de facilități sportive au ținut pasul cu dezvoltarea imobiliară suburbană și cu cererea de asemenea servicii. Potrivit interviurilor în profunzime, familiile cu copii sunt în special atrase de aceste variante de petrecere a timpului liber: „Copiii sunt foarte încântați că s-a deschis de curând piscina acoperită la noi în cartier, avem și pistă de bowling, biliard, tenis de masă, terenuri de tenis de câmp și de baschet, chiar ai unde să faci sport, timp să ai...” (M, 39). Interviewații apreciază că facilitățile oferite se situează la un nivel comparabil, chiar superior celui din București.

Siguranța personală și securitatea bunurilor reprezintă un factor al calității locuirii evaluat pozitiv, mai ales datorită contractelor încheiate de rezidenții înșiși sau de proprietarii complexelor rezidențiale cu firme de pază. Gardurile și porțile de acces pe bază de cartelă, sistemele de monitorizare video și întreaga aparatură de securitate confirmă și în cazul suburbiilor bucureștene existența comunităților ferecate, analizate magistral de Setha Low. Aura de prestigiu social conferită acestor dotări care servesc nu doar un scop utilitar, ci și unul simbolic, ca decor ce subliniază ostentativ afluența și totodată intangibilitatea comunității *intra muros*, ilustrează însă un accent aparte ce transcende domeniul siguranței personale și a proprietății.

Factorii de satisfacție rezidențială cu cele mai reduse scoruri se referă la serviciile medicale, accesul la învățământ de calitate, rețeaua de drumuri și transportul în

comun. Deficiențele din sistemul de învățământ și cel de sănătate sunt oarecum compensate de apelul la servicii private în ambele domenii, deși costurile suplimentare constituie un impediment accentuat. Pentru transportul public și îmbunătățirea stării drumurilor, respondenții sunt optimiști în privința impactului pozitiv al dezvoltării zonelor suburbane, anticipată pentru segmentul rezidențial, dar și pentru cel industrial, logistic și comercial: „Așteptăm să se mai construiască, să se mai mute oameni și atunci vor apărea și operatori de transport în comun și vor crește investițiile în drumuri. Cererea creează oferta” (M, 39). Dintre factorii cu scoruri mari din perspectiva satisfacției rezidențiale se remarcă relațiile de vecinătate, accesul la zone comerciale și activitatea administrației locale. Relațiile de vecinătate sunt gratifiante mai ales dacă vecinii își respectă reciproc zona de confort interpersonal și nu tulbură nevoia celui alt de intimitate, constituind simultan și o plasă de siguranță, o rețea de suport pentru situații de urgență (defectarea mașinii, procurarea unui produs, ajutorul printr-un sfat sau recomandare), dar și companie pentru ocazii speciale, petreceri, aniversări etc. Respondenții percep pozitiv schimbul de favoruri cu vecinii și apreciază ca liant social mentalitatea comună împărtășită, în sensul unui status socio-economic similar și al înclinațiilor și intereselor comune.

Următorul grafic redă cele mai puternice avantaje percepute pentru locuirea în suburbii, comparativ cu ceea ce oferă mediul urban.

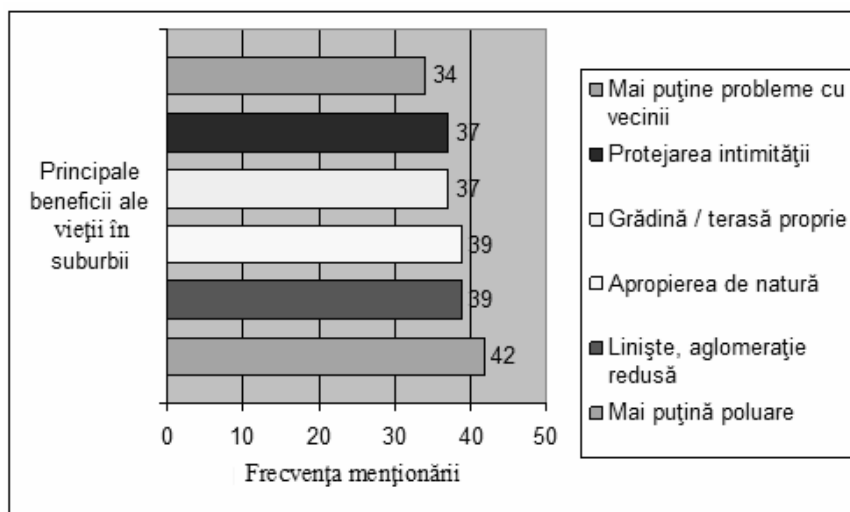

Figura 1: Principalele beneficii asociate locuirii în suburbii

Dintre beneficiile enumerate (Figura 1), cel mai frecvent sunt menționate cele tipice ruralului, asociate poluării reduse, căutării unui sentiment de liniște și apropierii de natură – care constituie trei elemente interconectate. Astfel, în decizia de a migra către suburbii factorii principali țin de nevoia de a se situa într-un spațiu protejat de influența nocivă a poluanților, lipsită de aglomerația specifică marilor concentrații urbane și aflată în proximitatea mediului natural nealterat de influența antropică. Contrastul față de peisajul urban este frapant: „În loc de ambuteiaje, noxe, mizerie și gunoaipe peste tot, primești pădure, lac, plimbări lungi în aer curat, chiar se simte diferența față de Bucureștiul poluat. Nu m-aș întoarce acolo niciodată” (M, 39); „Aici poți vedea câmp, pădure, lac, largi spații deschise, întinderi de miriște și culturi de grâne, e odihnitor pentru ochi. Noaptea poți privi stelele, ceea ce e exclus în București” (M, 35). Peisajul natural idilic care îndeamnă la contemplație și reverie, dar și la cultivarea simțului artistic, estetic și a romantismului, este văzut ca un atu al întoarcerii la ruralitate ce trasează clar linia de demarcație față de spațiul urban degradat.

Localitățile limitrofe sunt relativ apărate de poluare, supraaglomerare și problemele asociate, înregistrându-se totuși diferențe marcate. În decizia de migrare spre suburbii contează diferența față de București, atât ca peisaj natural, cât și ca zonă construită: „E o zonă aerisită, cu multe spații verzi și întinderi de apă. Chiar vorbeam cu vecinii că e ca o stațiune balneo-climaterică, parcă ești mereu în vacanță, la odihnă și tratament” (M, 39). Această conotație de sanatoriu contrastează cu imaginea haosului citadin. Reprezentările neorurale tipice pentru mobilitatea exurbană sunt reliefate de migrația de agrement sau recreațională – fenomenul de *amenity migration* prin care foștii orașeni aleg un mod de viață radical diferit de cel citadin, într-un spațiu provincial relativ izolat și idilic (Kondo, Rivera și Rullman, 2012), cu impact ecologic și socio-demografic ce reclamă analize în profunzime la nivel local, nu doar global. Migrația de agrement vizează în special stabilirea unei reședințe secundare (casă de vacanță) și convertirea zonelor rurale în destinații de agrement, însă, așa cum sugerează datele de cercetare, resortul motivațional se manifestă și pentru locuințele permanente.

Respondenții nu precizează ca beneficiu psihologic prestigiul asociat locuirii într-o zonă rezidențială exclusivistă, care este probabil să reverbereze totuși, măcar la nivel subconștient, asupra propriei nevoi de stimă și statut. Recunoașterea socială atașată privilegiului de a locui într-un spațiu idealizat de restul locuitorilor (chiar dacă realitatea diferă considerabil de această proiecție) constituie un factor de diferențiere și poziționare pe o treaptă superioară în ierarhia socială. 37 de răspunsuri evidențiază rolul benefic al protejării intimității, în special prin prisma limitării numărului de vecini și a existenței unei zone-tampon delimitate de garduri și grădini: „Casa e oaza noastră de liniște, avem gard cu iederă și ne simțim bine, când vrem să fim doar noi sau ne bălăcim în piscină n-are cine să ne spioneze, nu ne vede nimeni” (M, 35).

Intimitatea presupune un spațiu interior și exterior rezervat interacțiunii cu cei apropiați, cu minimizarea expunerii la bruiaje externe, într-un mediu securizant, izolat de influențe perturbatoare și imixțiuni nedorite. Intruziunile externe sunt respinse, în condițiile în care intimitatea include totuși riscul însingurării și izolării sociale: „Nu vrem să exagerăm cu intimitatea, să ajungem niște pustnici, mai ales când ai copii nu e deloc indicat” (M, 31). Riscul izolării, ca și efect colateral nedorit al ocrotirii intimității împinsă la extrem, se manifestă îndeosebi în cazul locuitorilor din complexe rezidențiale în care mare parte dintre case nu au fost achiziționate și care au rămas nelocuite: „Din 24 de case, doar patru sunt locuite în cartierul nostru, și vecinii vin rar pe aici, am impresia că locuiesc în București mare parte din timp, aici e doar casa secundară. E rău și că ne aflăm departe de comună, unde am mai putea interacționa cu localnicii” (F, 27). Riscul de izolare este perceput ca mai dăunător copiilor care simt nevoia de socializare, compensată în timpul anului școlar prin compania colegilor de școală

sau grădiniță. În vacanțe, problema izolării se rezolvă parțial prin vizitarea bunicilor sau concedii petrecute cu familia, însă aceste soluții sunt provizorii. Mediul rezidențial este mai animat în week-end-uri și în anotimpurile calde, când timpul petrecut acasă și în spațiul exterior facilitează socializarea.

A dispune de grădină, terasă sau peluză proprie constituie un argument puternic pentru locuirea în suburbii (menționat de 37 dintre cei 48; respectiv 77% dintre respondenți). Un motiv este cultivarea grădinii, plantarea de flori sau legume și opțiunile privind amenajarea peisagistică: „Am pus căpșune, așteptăm să le gustăm în primăvară. Plantăm flori, ajută și copiii la grădinărit, e tare distractiv pentru ei, cu lopățele, stropitoare, învață plantele, răsadurile. Avem și câțiva pomi fructiferi, o magnolie, gard viu, tuia, brad argintiu” (M, 31). Designul este alcătuit astfel încât să stimuleze sentimente estetice, valențe terapeutice de relaxare profundă (Ulrich, 1999), dar și veleități agricole, iar grădinaritul este perceput mai mult ca un hobby decât ca o sarcină domestică. Grădina este și un spațiu preferat ca loc de joacă pentru copii, compensând subdimensionarea amenajărilor publice pentru aceștia: „Avem parc acasă, cu tobogan, leagăn, groapă de nisip și trambulină de sărituri. Plus mașinuță, măgăruș, tricicletă. Cam astea ne ocupă tot peticul de grădină, dar cei mici sunt în culmea fericirii” (F, 33). Grădina ca spațiu de joacă este cu atât mai atractivă dacă există mai multe asemenea amenajări în grădinile vecinilor, iar copiii se pot juca alternativ, profitând de jucăriile diferite, dar și de oportunitatea multrăvnită pentru socializare.

De asemenea, este valorizată posibilitatea de a mânca, a face plajă vara și chiar a dormi în aer liber: „În fiecare week-end facem grătar. Tudor și Matei ar dormi toată vara în grădină, în cort sau în căsuța lor. Îi înțeleg, și eu aș sta acolo” (F, 33). Grădina proprie constituie un spațiu

idealizat, în special pentru cei care au nostalgia copilăriei sau a vacanțelor din adolescență petrecute la țară, la bunici. Se manifestă similaritatea transgenerațională în afinitatea pentru un anumit mediu rezidențial: „*Bunicii mei sunt din Fundulea, eu m-am îndrăgostit de meleagurile astea. Nu mă văd trăind altundeva. E visul meu să am o casă pe pământ, să am curtea mea...*” (F, 31). Alternanța între agitația mediului urban și calmul patriarhal din zonele periurbane este percepută ca benefică, prin îmbinarea unui ritm de viață alert în mediul profesional cu acalmia mediului rezidențial: „*Acasă îmi încarc bateriile, la serviciu mi le descarc*” (M, 31); „*Nici prea multă liniște nu e bună, naș suportă să stau mereu în mediul acesta, fără să iau pulsul orașului*” (M, 39). Se remarcă în aceste fragmente narative dorința de legitimare a unor agende încărcate, din perspectiva unui discurs al evitării subutilizării timpului prin plictiseală, inerție sau chiar prin odihnă dincolo de limitele strict fiziologice. Subiecții pendulează între două extreme și le este dificil să găsească un echilibru între sub- și suprautilizarea timpului, încercând să articuleze două ritmuri disjuncte – unul specific acalmiei mediului rezidențial neorural, celălalt – agitației citadine. Câștig de cauză pare să aibă durata lungă, căutarea veșniciei care s-a născut la sat și a unui timp mai blând, îngăduitor, sustenabil (Reisch, 2001), care să aibă răbdare pentru tihnă și răgaz.

Oportunitățile de petrecere a timpului în aer liber sunt valorificate, acestea constituind și factori de satisfacție rezidențială care au primit evaluările cele mai favorabile. Intervievații își manifestă mulțumirea față de plimbările în natură într-un decor pastoral nealterat („*Întâlnim cârduri de găște pe ulicioare și seara vine cireada de vaci din sat acasă, opresc puțin circulația, dar e chiar simpatcă să le vezi, să auzi clinchet de talangă*”; F, 27). Posibilitatea de a avea animale de companie ținute în curte este de asemenea un atu

pentru locuirea la casă. Participanții la studiu valorizează posibilitatea de a-și organiza conform stilului personal spațiul de locuit, anexele gospodăriei și grădina, fără a fi constrânși de normele impuse unui spațiu comun cum este cazul apartamentelor la bloc. Autosuficiența în gestionarea treburilor gospodărești, ca și căutarea asiduă a liniștii și protejarea intimității sunt indicatori ai individualismului, relațiile de interdependență fiind evitate ca reflex al opoziției active față de viața la bloc. Respondenții tind să identifice exclusiv diferențe față de mediul rezidențial urban și mai ales de specificul locuirii la bloc, disociindu-se de această sferă într-un efort de afirmare a unui stil rezidențial alternativ, propriu neoruralului.

Printre avantajele mai rar menționate pentru locuirea în suburbii (Figura 2) se numără aprovizionarea cu hrană sănătoasă, datorită proximității producătorilor locali, în special pentru unele produse agroalimentare, cu disponibilitate sezonieră (lapte, legume, fructe, ouă, carne, miere). Un beneficiu auxiliar îl reprezintă costul mai redus al produselor de larg consum (alimente, îmbrăcăminte, menaj) sau materiale de construcții și articole de grădinarit, deoarece prețurile sunt mai scăzute în piețele, târgurile sau magazinele din orașele și comunele-satelit, comparativ cu orașul însuși, prin rețelele de tip *hard discounters*. De asemenea, respondenții semnalează faptul că unele servicii sunt mai ieftine decât în Capitală (de exemplu, coafor și frizerie, abonamente la săli de sport, croitorie, stomatologie etc.).

Posibilitatea de a avea animale de companie ținute în spațiu deschis este de asemenea apreciată, distincția față de rural fiind evidentă în aceea că respondenții nu doresc găini, capre, vaci, porci, iepuri sau alte animale productive pentru zootehnie. Totuși, aceștia consideră benefic pentru copii contactul cu aceste animale, întâlnite în gospodăriile sătenilor sau, mai frecvent, în ferme special amenajate din jurul

Bucureștiului – o altă reflectare a nivelului de instituționalizare a unor practici tradiționale, exprimate ca spectacol ce aparține dramaturgiei sociale ca performare pusă în scenă (în concepția lui Goffman, 2007), printr-o autenticitate ritualistică simulată. Interesant de observat, din perspectiva ego-centrismului, faptul că respondenții invocă

mai frecvent ca beneficiu al mutării în suburbii potențialul conflictogen redus al relațiilor cu vecinii (din cauza limitării proprietăților comune ce dau naștere la fricțiuni) și mai rar relațiile pozitive cu aceștia. Sunt mai mulți cei care vor să evite posibile conflicte decât cei care caută cordialitate și solidaritate într-o comunitate unită.

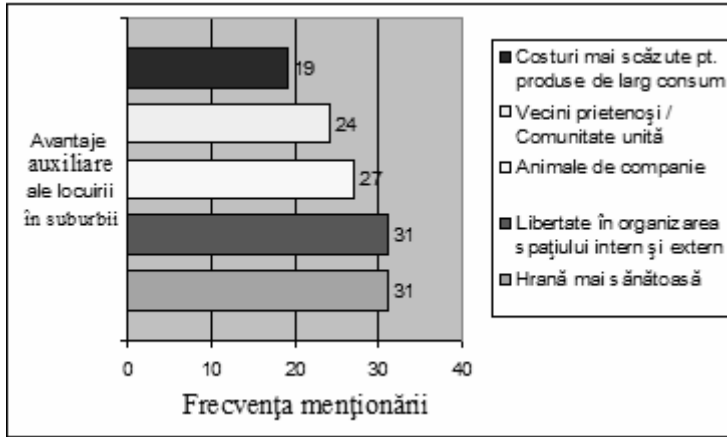

Figura 2: Avantaje secundare asociate locuirii în suburbii

În schimb, printre dezavantajele cel mai des menționate (Figura 3) se numără costurile suplimentare cu întreținerea unui spațiu locativ mai mare, consumul sporit de carburanți, investiții în grădină și o incidență sporită a cheltuielilor neprevăzute: „Pe lângă casă ai mereu ceva de făcut, se strică un jgheab sau nu mai merge pompa de apă, trebuie să reperi. Ești mereu pe baricade” (M, 31). Sunt cheltuieli de care foștii rezidenți ai apartamentelor de bloc nu erau conștienți înainte de a se muta în suburbii. Spațiul locativ mai mare este un avantaj care comportă și unele riscuri din cauza costurilor mari cu mobilarea, utilizarea, încălzirea și întreținerea (inclusiv curățarea) acestor vile cu suprafață adesea peste 150-200 mp, drept pentru care se instituie și măsuri de austeritate: „Jarna ne retragem la parter, etajul e locuit doar în sezonul cald” (M, 35). Dintre inconvenientele care derivă din locuirea în suburbii, cele mai

frecvent menționate sunt: problemele cu transportul (mai precis, costurile de timp și bani asociate navetei și rețeaua de drumuri neasfaltate, subdimensionate și/sau neîntreținute).

Distanțele lungi față de serviciu, școli și alte puncte de interes cotidian împiedică mobilitatea și favorizează izolarea, astfel că o interviuată notează ca principal dezavantaj „faptul că se pierde mult timp pe drum până în București” (F, 29). Respondenții consideră naveta ca timp pierdut și dificil de recuperat sau recâștigat ca timp activ. Lipsa transportului public, dependența de mașină și necesitatea de a conduce zilnic ca factor generator de stres contribuie la diminuarea calității percepute a locuirii în suburbii. Problema transportului este cu atât mai dificilă cu cât implică mai multe dimensiuni intercorelate, precum: absența alternativelor la deplasările cu autoturismul propriu, costuri sporite pentru carburant și

menținută, infrastructură rutieră precară, pauperizare temporală progresivă și intervenția factorilor neprevăzuți, cum sunt întârzierile cauzate de blocaje în trafic.

Problema distanțelor este un impediment la adaptarea suburbană, adesea subestimată, dar care conduce la răirea vizitelor din partea rudelor sau prietenilor: „*E greu să inviți lume de mai departe, de doi ani tot încercăm să organizăm o petrecere și să strângem vechea gașcă, dar nu reușim. În București ne vedeam mult*

mai des” (F, 27). Paradoxal, deși dispun de toate dotările pentru reuniuni și petreceri, inclusiv spațiu generos, terasă pentru grătar și distracții pentru cei mici, reședințele suburbane rămân adesea spații solitare, rezervate exclusiv familiei restrânse și veritabile topos-uri ale reclusiunii. Distanța față de potențiale rețele de suport (instituțional și informal) pentru îngrijirea copiilor constituie un factor care îngreunează adaptarea pentru familiile nucleare investigate.

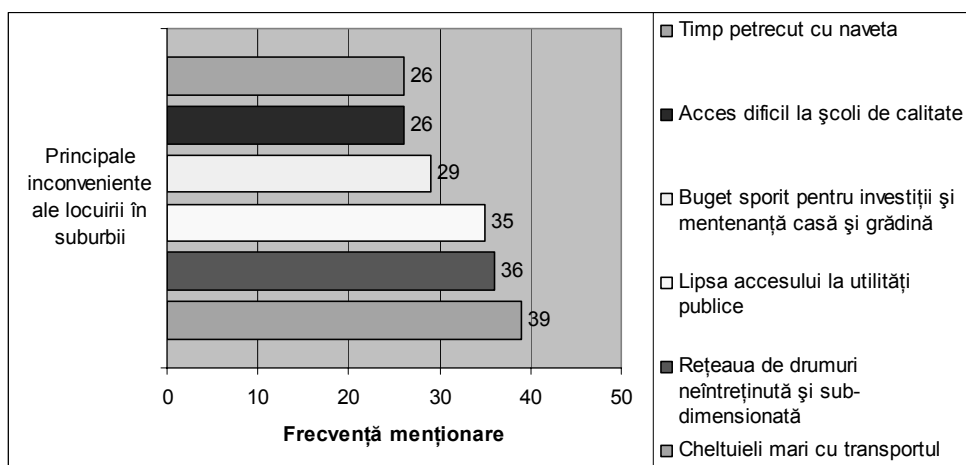

Figura 3: Cele mai importante inconveniente asociate locuirii în suburbii

Racordarea parțială la utilități reprezintă un alt dezavantaj, în condițiile în care exclusiv gazele și curentul electric sunt distribuite prin rețeaua comună, în timp ce alimentarea cu apă curentă se face prin intermediul hidroforului, drumurile de servitute sunt înguste și neprevăzute cu rigole sau șanțuri pentru scurgerea apelor pluviale, iar fosa septică înlocuiește canalizarea. Cele mai importante inconveniente survin atunci când experiența concretă a locuirii contrazice radical așteptările create înainte de mutarea aici. Unii intervievați evidențiază faptul că grila de criterii de luat în calcul ca locatar de bloc diferă substanțial de evaluarea unei case, iar mediul rural presupune mai multe capcane insidioase

față de cel urban: „*Ca fost locatar de bloc, nu mi-am dat seama că trebuie să te uiți la cum e înclinat terenul, dacă nu cumva o să bălțească apa, la direcția din care bate vântul, ca să nu te trezești că ești fix în calea crivățului și câte și mai câte. La bloc, nu verifici atâtea detalii, ca acoperișul, jgheburile, pavajul sau gardul și porțile*” (F, 31). Astfel, există o multitudine de factori asupra cărora cumpărătorii neașteptați reclamă că nu au reflectat sau nu au fost informați înainte de a se muta în suburbii.

Scăderea ponderii timpului discreționar constituie un alt efect advers neașteptat și resimțit ca dezadaptativ, deoarece „*La țară ai mereu ceva de făcut în curte, pe lângă casă etc. și nu prea poți spune că <nu ai*

chef>” (F, 33). Concentrarea de sarcini domestice și acumularea progresivă a acestora, fără a întrezări o finalizare, ci mai degrabă în cadrul unui proces reiterat perpetuu, este văzută ca o ingerință a obligațiilor ce blochează interesele hedoniste: „*Toată vara trecută dacă am stat de patru ori în șezlong, în curte, așa cum visam înainte să ne mutăm aici*” (M, 35). Acest program domestic suprasaturat de joacă intenția de sustragere din ritmul citadin impetuos, ca și dorința de redescoperire a tempo-ului lent, contemplativ și lungii durate specifice ruralului înrudit cu cadrul natural. Orașenii care s-au mutat în suburbii așteptând să devină părtași la veșnicia care s-a născut la sat descoperă descumpăniți că de fapt sunt mai grăbiți, hărțuiți și suprasolicitați decât erau în mediul urban condamnat pentru evanescență și superficialitate.

La nivelul familiei extinse apar concepții contradictorii, deoarece, pe de o parte, rezidenții din suburbii au nostalgia ascendenților de la țară, revendicându-și predilecția pentru rural sau periurban prin aceste rădăcini, iar pe de altă parte bunicii sau părinții sunt intrigăți sau descumpăniți de hotărârea tinerilor de a reveni la țară, după ce generațiile anterioare s-au străduit să se desprindă de mediul rural, perceput ca orizont închis cu oportunități minime, în căutarea unui trai mai bun. Inversarea fluxurilor migratorii dinspre urban spre rural și resorturile explicative pentru aceste fenomene demografice merită investigată îndeaproape.

Discuții și implicații

Demersul de adaptare la noul spațiu rezidențial este cu atât mai anevoios cu cât unele avantaje aparente se pot converti în reale probleme: de pildă, apropierea de lac sau de pădure, ținută ca locație ideală, înseamnă și probleme cu insectele, în

special țânțarii și muștele, dar și lupta cu o vegetație ce se răspândește necontrolat. Astfel, mutarea la casă implică un nivel sporit de atenție vizând inclusiv factorii de mediu din cauza expunerii mai mari decât în mediul urban la fenomene climaterice extreme și hazarde meteorologice, precum inundații, viscol, polei, ceață, secetă, vijelii, ger persistent sau caniculă. Succesiunea anotimpurilor este mai evidentă în acest mediu, iar unele avantaje (cum este răcoarea din timpul verii) se transformă în dezavantaje în sezonul rece, când temperaturile sunt în medie cu cinci grade mai scăzute decât în Capitală.

În opinia rezidenților care au participat la studiu, avantajele locuirii în mediul suburban surclasează în mod evident inconveniente deja menționate, motiv pentru care doar trei dintre cei 48 de respondenți (aproximativ 6% din lot) afirmă că au în vedere o posibilă mutare înapoi în mediul urban. Așa cum rezumă un interviu: „*Merită, dar trebuie să fii pregătit pentru riscurile inerente, uneori foarte dure*” (M, 39). Înainte de a face acest pas, concretizat într-o schimbare radicală a reperelor locative și, o dată cu ele, a modului de viață, indivizii trebuie să fie conștienți atât de beneficiile reale (nu cele imaginate), cât și de cele mai plauzibile impedimente.

În special după câțiva ani de locuire în suburbii, numeroși respondenți conchid faptul că acest tip de casă este mai potrivită ca locuință de vacanță decât ca reședință permanentă: „*Trebuie să ai un refugiu, eventual să poți merge cu copiii la rude sau prieteni în București sau să mai ai un apartament la bloc, pentru situații de-astea și pentru ierni aspre*” (F, 33). O casă în suburbii este considerată drept cea mai bună alegere în anotimpurile călduroase, rezidenții dispunând însă de o variantă locativă de rezervă în oraș. Dorința de apropiere de natură, de pitoresc și rustic, autosuficiența, liniștea și intimitatea presupun însă și reversul medaliei, prin expunerea la riscuri sporite de daune costisitoare

în caz de intemperii: „*Când sunt furtuni mari sau iarna, când pe aici bate viscolul, nu-mi imaginam ce înseamnă o pană de curent de o zi întregă sau chiar două-trei, până remediază avaria. Și partea cea mai rea e că depinzi cu totul de curent, deci când pică, nu ai nici apă de la hidrofor, nici căldură de la centrală, nici nimic, ești sinistreat complet*” (M, 39).

Pe de altă parte, șantierul ca prezență permanentă în imediata apropiere a locuinței provoacă disconfort și nemulțumire: „*Sunt gunoaie, mizerie, nu poți ieși din curte fără cizme de cauciuc, că te afunzi în noroi, de la excavatoare și basculante care strică drumul. Nu poți scoate haine la uscat din cauza prafului de la șantier, nu mai vorbesc de zgomot*” (F, 27). Un alt inconvenient sesizat îl reprezintă caracterul inestetic sau cacofonia stilistică a arhitecturii acestor case „*ridicate alandala, să fie cât mai mari, megalomanie, betoane turnate fără nicio linie mai arătoasă, nicio simetrie*” (M, 35), discontinuitate permisă și de absența unui plan urbanistic coerent, care să reglementeze anumite repere în organizarea spațiului locativ. Această opulență ostentativă în afișarea locuinței luxoase ca simbol de status și exponat al unui ego hipertrofic este văzută ca un indiciu al parvenitismului și snobismului unei categorii de rezidenți din suburbii.

Din cauza precarității dotărilor, a monotoniei și a izolării, rezidenții asociază locuirea în suburbii, într-un registru tragicomic, cu realitatea descrisă plastic de George Topârceanu, acum aproape un secol, în poezia „*Vara la țară*” (cu mențiunea că problemele se amplifică pentru locuințele permanente): „*Locuința mea de vară / E la țară. / Acolo era să mor / De urât și de-ntristare / Ars de soare / Și pârlit îngrozitor*”, conducând spre concluzia firească: „*Să te sature de viața / Și dulceața / Traiului patriarhal (...)* *Că de-acuma, să mă tai / Nu-mi mai trebuie vreo cură / În natură / Să mă duceți cu alai*”. Ca și în poezia satirică, mediul rural este perceput

ca o zonă neigienică, necivilizată, lipsită de confort, anacronică și revolută, propice doar ca inspirație pentru spiritele libere, cei cu suflet de artist, cu care se identifică, într-o bună măsură, și respondenții, cu diferența că granița dintre poetic și prozaicul grijilor pragmatice este permeabilă.

Contrastul dintre confortul locuinței proprii și precaritatea amenajării spațiului public constituie un alt impediment care periclitează calitatea locuirii în suburbiile emergente. Dotările publice și mai ales infrastructura de utilități și transport rămân în urma creșterii imobiliare, care, deși încetinită față de boom-ul anterior crizei începută în 2008, se menține la cote înalte. Mai impetuoasă sau mai lentă, dezvoltarea imobiliară constituie o realitate echivocă pentru rezidenții suburbiilor: pe de o parte, le dă încredere că zona are viitor și cu timpul se vor remedia deficiențele structurale, contribuind la creșterea calității locuirii prin dezvoltarea unei piețe locale a forței de muncă, prin parcuri industriale și prestatori de servicii, ca și prin noi cartiere rezidențiale.

Din interviurile în profunzime a rezultat că rezidenții din suburbii se autopercep ca inițiatorii unui stil de viață alternativ, în cadrul unei tendințe de mobilitate geografică, aflată încă în germene, de inversare a sensului migrației dinspre rural spre urban, cu mențiunea că destinația este acum mediul periurban. Ca atribute definitorii pentru acest segment social emergent sunt: nonconformismul, îndrăzneala, determinarea și o formă de evazionism ilustrată de căutarea unui refugiu, „*departe de lumea dezlănțuită*”. Participanții la studiu caută în mod activ un loc primordial, ca premisă pentru un stil de viață original, marcat de aspirația spre pionierat, fiind atrași de ideea de a începe de la zero într-ale civilizației, într-un peisaj aspru și auster, dar înzestrat cu o frumusețe tulburătoare și nealterat de influența antropică, asemenea primilor coloniști – prin contrast cu instituționalizarea și formalismul vieții dintr-un mare oraș.

Concluzii și recomandări

O analiză cost-beneficiu fundamentează în registru comparativ percepțiile despre mediul rezidențial suburban, prin confruntarea expectanțelor cu proba realității, prin experiențele propriu-zise ale locuirii în aceste suburbii emergente. Din această perspectivă, cele mai subestimate inconveniente, care își dovedesc impactul ulterior mutării în suburbii, țin de costurile suplimentare cauzate de accesul anevoios la infrastructura de transport, ceea ce limitează mobilitatea, dar și de expunerea sporită la hazarde naturale, riscul de izolare și lipsa unei rețele viabile de suport social.

Discuțiile din cadrul interviurilor în profunzime, ca și întrebările deschise ce solicitau sugestii de ameliorare inserate în chestionare s-au soldat nu doar cu semnarea deficiențelor, ci și cu identificarea unor soluții în cazul acestui grup-țintă. Propunerile pentru îmbunătățirea calității locuirii în suburbii, formulate pe baza concluziilor extrase din analiza datelor, se organizează la două niveluri principale, respectiv:

- În planul macro, al politicilor publice de locuire, urbanism și infrastructură.
- La nivel individual, pentru construirea unei argumentații solide care să susțină eventuala decizie de migrare exocentrică, dinspre oraș spre suburbii.

În planul macro au reieșit discrepanțe majore între oraș și arealul periurban, pe care participanții la studiu le-au semnalat în special la capitolul infrastructură de transport, racordare la utilități publice, calitatea învățământului și a serviciilor medicale, dar și al accesului la posibilități de divertisment în spații închise, inclusiv consum cultural, ca puncte de atracție pentru timpul liber ce implică deplasarea în Capitală. Reducerea acestor decalaje poate legitima demersul de constituire a zonei metropolitane care să funcționeze ca liant pentru conceperea și implementarea de

măsuri sistemice, integratoare, cum sunt dezvoltarea rețelei de servicii medicale de calitate, extinderea infrastructurii rutiere și a rețelei de transport în comun, prin modernizarea fostelor linii preorășenești cu succederea curselor la intervale mici și itinerarii care să cuprindă nu doar localitățile strict adiacente Capitalei, ci întreg perimetrul arondat, pe o rază de 30-40 sau chiar 50 km de la limita orașului.

Transportul public de suprafață și îndeosebi cel subteran constituie o soluție pragmatică la inconvenientele multiple pe care transportul individual (naveta și alte deplasări ocazionale) le presupun în suburbii și nu numai, dezavantajele printre care cele mai frecvent invocate sunt: congestionarea traficului (blocaje, ambuteiaje) care provoacă întârzieri și perturbări serioase ale activității, poluare chimică și fonică prin emisia de noxe și zgomotul produs de motoare, costurile prohibitive ale carburanților și altor cheltuieli conexe (întreținere, reparații, diverse taxe etc.) care limitează mobilitatea. Pentru desconggestionarea traficului urban tipic navetei din și înspre suburbii, se recomandă amenajarea unor parcări de dimensiuni mari, fără taxă, în imediata apropiere a capetelor de linie de metrou. Acest model de parcări „Park & Ride” este răspândit în proximitatea unor noduri ale rețelei de transport public din metropolele europene, americane și asiatice, dar evasiinexistent în România.

Dezvoltarea unitară presupune existența și aplicarea riguroasă a unui plan urbanistic cu valabilitate generală, elaborat de autorități prin consultarea cu experți internaționali în domeniul dezvoltării urbane, plan care să reglementeze mai eficient probleme legate de regimul terenurilor și condiționarea trecerii din extravilan în intravilan de norme clare privind căile de acces și alte zone comune. O altă condiție o constituie existența utilităților complete, inclusiv apă curentă și canalizare (nu doar curent electric și gaze), la nivel de gospodărie, respectiv iluminat stradal, sistem de colec-

tare a apelor pluviale, trotuare, servicii de salubritate, locuri de joacă pentru copii, la nivel comunitar. Alte măsuri din acest plan urbanistic au în vedere standardele de construire privind numărul acceptat de nivele, materialele folosite, amenajări și stilul arhitectonic, pentru a preveni situațiile frecvente de discordanță stilistică sau expansiune urbană haotică.

Pentru susținerea orientării ecologice și asigurarea unei dezvoltări durabile cu prezervarea mediului natural, autoritățile locale sunt responsabile pentru dotarea arterelor principale din suburbii cu containere speciale pentru colectarea selectivă a deșeurilor. Pe lângă încurajarea reciclării, alte măsuri ameliorative trebuie să ia în considerare amenajarea unor piste de bicicletă, stimularea producătorilor agricoli locali prin organizarea de târguri cu produse bio, promovarea ecoturismului, consiliere și facilități fiscale pentru ofertarea promoțională de instalații pentru captarea energiilor alternative (solare, geotermale, eoliene etc.).

Aceste măsuri ameliorative sunt cu atât mai necesare cu cât, conform rezultatelor preliminare ale Recensământului Populației și al Locuințelor 2011, județul Ilfov este singurul din țară unde s-a înregistrat o creștere demografică, de peste 60.000 de persoane, cu 364.241 locuitori, față de 300.123 consemnați în recensământul din 2002. Această diferență pozitivă ce contrazice tendința generală de scădere demografică în restul județelor se datorează într-o măsură apreciabilă migrației exocentrice dinspre capitală spre periferie, al cărei beneficiar major este județul Ilfov, deși zonele suburbane se extind și în județele limitrofe (Dâmbovița, Ialomița, Prahova, Giurgiu și Călărași). De altfel, această mișcare a populației este de așteptat să se situeze la un nivel net superior, având în vedere faptul că numeroși rezidenți nu își înlocuiesc actele de identitate prin declararea noului domiciliu. Mutarea oficială nu se produce din motive de biro-

crație, dar și din alte considerente – de exemplu, prevederile legii învățământului care restricționează accesul la școala la care sunt arondați copiii, în condițiile în care calitatea învățământului public este percepută ca precară și infinit mai limitată ca oportunități educaționale în zonele suburbane față de școlile și liceele prestigioase din centrul orașului.

Dacă actualele deficiențe urbanistice persistă, corelate cu subdimensionarea rețelei de facilități și spații publice amenajate, cu distanța sporită față de locurile de muncă și zonele comerciale, se amplifică riscul ca aceste complexe rezidențiale suburbane, care se adresează clasei medii sau celei superioare, să fie supuse fenomenului de ghetizare și reclusiune involuntară în comunități marginale. Segregarea și sentimentul de alienare se referă în acest caz la spații rezidențiale prospere, pentru care însă afluența individuală nu poate contracara sau compensa total subdezvoltarea comunitară și edilitară. Ghetizarea are implicații negative în privința devalorizării imobiliare, scăderii interesului pentru construire în zona respectivă și descurajării investițiilor economice, soldată și cu degradarea fondului locativ, prin migrația de revenire, temporară sau permanentă, subsumată curentului complementar exurbanizării – respectiv reurbanizarea și regenerarea urbană. Riscul de segregare rezidențială prin „ghetizarea de lux” este o consecință neintenționată a dorinței de evadare din spațiul urban suprapopulat și poluat, corelată cu garantarea intimității și a securității în comunități închise de tip fortăreață superpozabile acelor *gated communities* (Low, 2003; Jabareen, 2006).

În plan microsocioal, indivizii care intenționează o relocare în suburbii trebuie să întreprindă o atentă evaluare de tip cost-beneficiu, evidențiind potențialele oportunități și impedimente pe care o asemenea mutare le presupune, (dez)avantaje pentru care lucrarea de față poate constitui o sursă de documentare. „Aspiranții” la statutul de

rezident în suburbii, îndeosebi familiile cu copii, trebuie să fie pregătiți pentru a depăși imaginea idilică pe care dezvoltatorii imobiliari o promovează și să fie conștienți de diferențele față de locuirea urbană. Astfel de diferențe au în vedere timpul mai îndelungat petrecut în mașină în cursul deplasărilor curente (naveta, dar și drumurile către și dinspre activități de loisir), posibilitățile limitate de acces la evenimente culturale, artistice sau sportive. În planificarea bugetului de cheltuieli, potențialii rezidenți în suburbii trebuie să țină cont de riscurile financiare presupuse de costurile suplimentare cu transportul, amenajarea și întreținerea casei și a grădinii.

Pentru a lua o decizie în cunoștință de cauză, una dintre cele mai utile metode o constituie alcătuirea unei liste de puncte tari și puncte slabe, luând în calcul nu doar evaluarea construcției în sine, ci și dispunerea spațială a parcelei de teren, împrejurimile, condițiile meteorologice (de exemplu, situarea în zone cu intensificări frecvente ale vântului). Riscurile care trebuie anticipate, examinate și, în cazul mutării propriu-zise, asumate, pot fi reduse prin consultarea cu actualii rezidenți din respectivul complex, pentru a afla mai multe detalii despre experiențele concrete și eventualele „vicii” structurale inaparente, aceste puncte de vedere contribuind la o estimare realistă a calității vieții din acea zonă. Pentru a dobândi o cunoaștere aprofundată asupra experienței locuirii suburbane și a constata dacă li se potrivește, locatarii pot opta pentru început în favoarea unei soluții temporare, cum este închirierea unei locuințe în acest spațiu, pe perioadă determinată, sau vizitarea unor cunoștințe care s-au mutat în zone periurbane. Diferența în privința specificului locuirii în cele două medii nu trebuie subestimată.

Referitor la întrebările de cercetare, constatăm un acord pronunțat în privința beneficiilor percepute pentru migrarea în arii suburbane, ca facilitând orientarea spre un mediu natural nepoluant și de pitoresc

„necontaminat” de influența industrială. Totodată, constelația dezavantajelor percepute indică impactul predominant negativ asupra bugetului financiar și temporal disponibil. Se evidențiază, ca tendință generală, beneficii ce țin de sfera privată și inconveniente aparținând sferei publice (a serviciilor edilitare, medicale și educaționale, a resurselor comune și a unui capital social de coeziune și încredere interpersonală profund deficitară), accentuându-se ruptura dintre planul individual și cel societal. Fiecare familie de rezidenți pare să își urmărească propria poveste sau propria „utopie” (Petrovici, 2010), fără a dezvolta relații sociale aprofundate în noua comunitate de apartenență, deși apreciază, măcar la nivel declarativ, importanța relațiilor de vecinătate, dincolo de simplul pact de neagresiune și cvasiignorare reciprocă.

Copiii constituie principalul liant comunitar, ca agenți de socializare, având în vedere similaritatea profilului socio-demografic al familiilor mutate în neorural și disponibilitatea celor mici de a-și face tovarăși de joacă. Strategiile de adaptare la noul mediu rezidențial au în vedere valorificarea posibilităților de loisir în aer liber care să substituie într-o oarecare măsură accesul limitat la manifestări culturale, promovarea unui stil de viață mai sănătos prin mișcare și consumarea de alimente organice, procurate direct din gospodăriile sătenilor sau de la târguri eco. Se adaugă reducerea dependenței de furnizorii locali de utilități și, implicit, minimizarea riscurilor de a fi afectați în cazul unor calamități naturale (de exemplu, prin montarea unui generator electric sau a unei pompe submersibile de rezervă pentru hidrofor).

Concluzia ce reiese din datele empirice este că ruralul exercită o putere de atracție și un magnetism aparte, de sorginte evazionistă, mai ales juxtapus tumultului citadin și „dezvrăjirii” urbane, dar și pe filieră transgenerațională, reflectând nostalgia, sentimentele de filiație și nevoia de reînțoarcere la un spațiu ancestral și la simpli-

tatea existenței predecesorilor. Așteptările asociate cu această migrație dinspre urban spre neorural vizează o schimbare radicală a stilului de viață, însă idealismul unui nou început rurban minimizează inconvenientele privitoare la îndepărtarea de principalele puncte de interes (locuri de muncă, școli și servicii medicale de calitate, zone comerciale și de agrement etc., la care se adaugă presiunea suplimentară asupra bugetului de timp). Așteptările înșelate vizează și crearea unui sentiment de apartenență comunitară, deoarece relațiile de vecinătate rămân adesea difuze, rarefiate, mai ales pe fundalul alienant al activităților derulate în ritm accelerat ce nu lasă loc pentru o investiție relațională consistentă. Pe fondul penuriei temporale, viața în suburbiile rezidențiale riscă să semene nedorit de mult cu acele „cartiere-dormitor” pe care noii locatari le considerau de domeniul trecutului, apanaj exclusiv al locuirii la bloc.

Originalitatea prezentului studiu constă în abordarea unui subiect puțin vizitat în literatura de specialitate din România, și anume tendința exocentrică de migrare din oraș spre zonele limitrofe, precum și dezvoltarea periurbană la periferia marilor aglomerări urbane, cu impact evident

asupra stilului de viață al noii categorii sociale de rezidenți. Studiul evidențiază principalii vectori motivaționali ai acestei mișcări migratorii interne, asociați unui set de așteptări privind calitatea superioară a vieții și satisfacția rezidențială sporită față de mediul urban. Sunt explorate argumentele ce stau la baza deciziei de mutare, privitoare la un stil de viață mai sănătos, autonomia în organizarea spațiului de locuit, posibilități sporite de petrecere a timpului în aer liber. Atractivitatea mișcării de exurbanizare se corelează și cu un fenomen alienant, de disociere și dezinserție din colectivitatea de apartenență, cu tendința spre dezidentificare cu referențialii citadini, fie ei materiali sau interacționali-simbolici. Refugiul căutat, ca spațiu al claustrării voluntare, ilustrează ascensiunea individualismului, simultan cu autodeterminarea în trasarea unui mod de trai pe cât posibil autosuficient și respingerea activă a oricăror repere din cadrul unei societăți pe care persoana o blamează și o repudiază pentru că le barează calea spre dezvoltare. Replierea exclusiv asupra sferei familiale, în detrimentul altor forme de sociabilitate prin intermediul relaționării cu alți actori sociali, este o consecință, adesea neintenționată, a acestei claustrări.

Bibliografie

- Academia Română (2009) *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a III-a. București: Univers Enciclopedic.
- Bagley, M. N., Mokhtarian, P. L. și Kitamura, R. (2002) A Methodology for the Disaggregate, Multidimensional Measurement of Residential Neighbourhood Type. *Urban Studies*, 39, 4, 689-704.
- Baylina, M. și Berg, N. G. (2010) Selling the countryside: Representations of rurality in Norway and Spain. *European Urban and Regional Studies*, 17 (3), 277-292.
- Băltătescu, S. (2003) Abordări psihosociale ale satisfacției și fericirii. *Revista Calitatea Vieții*, XIV, 2, 2-28.
- Blaauboer, M. (2011) The Impact of Childhood Experiences and Family Members Outside the Household on Residential Environment Choices. *Urban Studies*, 48, 8, 1635-1650.
- Chance, T. (2009) Towards sustainable residential communities; the Beddington Zero Energy Development (BedZED) and beyond. *Environment and Urbanization*, 21, 2, 527-544.
- Chelcea, L. (2000) Grupuri marginale în zone centrale: gentrificare, drepturi de proprietate și acumulare primitivă post-socialistă în București. *Sociologie Românească*, 3-4, 51-68.
- Corcoran, M. (2010) 'God's Golden Acre for Children': Pastoralism and Sense of Place in New Suburban Communities. *Urban Studies*, 47, 12, 2537-2554.

- Dan, A. N. (2006) *Politici de locuire: România încotro? O analiză comparativă a României în contextul ECE și UE*. București: Universității din București.
- Dincă, M. (2010) Reasons and Premises for the Shrinkage in Timișoara. Research Note. *Journal of Social Research & Policy*, 1, 1, 167-172.
- Dyble, L. N. (2007) Revolt Against Sprawl: Transportation and the Origins of the Marin County Growth-Control Regime. *Journal of Urban History*, 34, 1, 38-66.
- Farr, D. (2007) *Sustainable Urbanism: Urban Design With Nature*. New York: Wiley și Sons Publishing.
- Fezi, B. A. (2010) *Bucureștiul european*. București: Curtea Veche.
- Filion, P. (2003) Towards smart growth? The difficult implementation of alternatives to urban dispersion. *Canadian Journal of Urban Research*, 12, 1, 48-70.
- Fornara, F., Bonaiuto, M. și Bonnes, M. (2010) Quality (PREQ) and Neighborhood Attachment (NA) Indicators Cross-Validation of Abbreviated Perceived Residential Environment. *Environment and Behaviour*, 42, 2, 171-198.
- Forsyth, A. și Crewe, K. (2010) Suburban technopoles as places: The international campus-garden-suburb style. *Urban Design International*, 15, 3, 165-182.
- Gans, H. (1982) *The Levittowners – Life and Politics in a New Suburban Community*. New York: Columbia University Press.
- Garreau, J. (1992) *Edge City: Life on the New Frontier*. New Jersey: Anchor Books.
- Ghenciulescu, Ș. (2010) *Dosar Superbia. Despre catastrofele, potențialul și evoluțiile recente ale periferiei românești*. Disponibil la <http://www.arhiforum.ro/agora/dosar-superbia-despre-catastrofe-potentiale-si-evolutii-recente-ale-periferiei-romanesti>. Accesat în 19 mai 2012.
- Goffman, E. (2007) *Viața cotidiană ca spectacol*. București: Comunicare.ro.
- Hall, M. și Lee, B. (2010) How Diverse Are US Suburbs? *Urban Studies*, 47, 1, 3-28.
- Hamilton, F. E. (2005) The External Forces: Towards Globalization and European Integration, în F. E. Hamilton, K. Dimitrovska-Andrews și N. Pichler-Milanović (eds.), *Transformation of Cities in Central and Eastern Europe: Towards Globalization*, Paris: United Nations University Press, 79-115.
- Hanson, J. (1998) *Decoding Homes and Houses*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hayden, D. (2004) *Building suburbia: green fields and urban growth, 1820-2000*. Los Angeles: Vintage Books.
- Hoggart, K. (ed.) (2005) *The City's Hinterland: Dynamism and divergence in Europe's periurban territories*. Ashgate: Aldershot.
- Institutul Național de Statistică (2012) Recensământul Populației și al Locuințelor 2011 (pentru rezultatele preliminare). Disponibil la <http://www.recensamantromania.ro/>. Accesat în 02 mai 2012.
- Ivanova, M. N. (2011) Consumerism and the Crisis: Wither 'the American Dream'? *Critical Sociology*, 37, 3, 329-350.
- Jabareen, Y. R. (2006) Sustainable Urban Forms: Their Typologies, Models, and Concepts. *Journal of Planning Education and Research*, 26, 38-52.
- Jackson, K. T. (1987) *Crabgrass Frontier: The Suburbanization of the United States*. New York: Oxford University Press.
- Kaplan, R., Austin, M. și Kaplan, S. (2004) Open space communities: Resident perception, nature benefits, and terminology problems. *Journal of the American Planning Association*, 70, 3, 300-313.
- Kearney, A. R. (2006) Residential Development Patterns and Neighborhood Satisfaction: Impacts of Density and Nearby Nature. *Environment and Behaviour*, 38, 1, 112-139.
- Kenworthy, J. R. (2006) The eco-city: ten key transport and planning dimensions for sustainable city development. *Environment and Urbanization*, 18, 1, 67-85.
- Kondo, M. C., Rivera, R. și Rullman, S. (2012) Protecting the idyll but not the environment: Second homes, amenity migration and rural exclusion in Washington State. *Landscape and Urban Planning*, 106, 2, 174-182.
- Kriese, U. și Scholz, R. W. (2011) The Positioning of Sustainability within Residential Property Marketing. *Urban Studies*, 48, 7, 1503-1527.
- Lee, S. și Leigh, N. G. (2007) Intrametropolitan Spatial Differentiation and Decline of

- Inner-Ring Suburbs: A Comparison of Four U.S. Metropolitan Areas. *Journal of Planning Education and Research*, 27, 146-164.
- Lee, S. și Leigh, N. G. (2005) The Role of Inner-Ring Suburbs in Metropolitan Smart Growth Strategies. *Journal of Planning Education and Research*, 19, 330-348.
- Lee, S., Seo, J. G. și Webster, C. (2006) The Decentralising Metropolis: Economic Diversity and Commuting in the US Suburbs. *Urban Studies*, 43, 13, 2525-2549.
- Lewinnek, E. (2010) Mapping Chicago, Imagining Metropolises: Reconsidering the Zonal Model of Urban Growth. *Journal of Urban History*, 36, 2, 197-225.
- Low, S. (2003) *Behind the Gates. Life, Security and the Pursuit of Happiness in Fortress America*. New York: Routledge.
- Low, S. și Lawrence-Zuniga, D. (eds.) (2003) *The Anthropology of Space and Place. Locating Culture*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Lupi, T. și Musterd, S. (2006) The Suburban 'Community Question'. *Urban Studies*, 43, 4, 801-817.
- Marcuse, P. și van Kempen, R. (eds.) (2000) *Globalizing Cities: A New Spatial Order*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Marin, V. și Matache, A. (2010) Living beyond the city. The extent of an urban phenomenon. *Catalog Superbia: Bienala Internațională de Arhitectură de la Veneția*. Disponibil la <http://superbia.suburbia.files.wordpress.com/2010/09/superbia-catalogue.pdf>. Accesat în 18 mai 2012.
- Matache, A. (2011) Vecinătatea în limitele ansamblurilor rezidențiale închise tip „gated communities”. Disponibil la http://www.icca.ro/pdf/Andreea_Matache.pdf. Accesat în 21 martie 2012.
- Mihăilescu, V. M. (2009) *Emografia urbane: cotidianul văzut de aproape*. Iași: Polirom.
- Mihăilescu, V. M. (2003) *Evoluția geografică a unui oraș*. București: Paideia.
- Miller, M. (2002) Garden Cities and Suburbs. At Home and Abroad. *Journal of Planning History*, 1, 6, 6-30.
- Motte-Baumvol, B., Massot, M. H. și Byrd, A. M. (2010) Escaping Car Dependence in the Outer Suburbs of Paris. *Urban Studies*, 47, 3, 604-619.
- Nadolu, B., Luceș, D. și Dincă, M. (2011) The Patterns of Depopulation in Timișoara. *Sociologie Românească*, IX, 3, 76-89.
- Nae, M. M. (2009) *București: dezvoltare urbană și calitatea vieții*. București: Universitară.
- Nasar, J. L. (2003) Does neotraditional development build community? *Journal of Planning Education and Research*, 23, 58-68.
- Nelson, A. C., Burby, R. J., Feser, E., Dawkins, C. J., Malizia, E. și Quercia, R. (2004) Urban containment and central-city revitalization. *Journal of the American Planning Association*, 70, 4, 411-425.
- Nițulescu, D. C. (2006) Procesul de gentrificare a spațiilor de locuit urbane. Concept și explicații alternative. *Calitatea Vieții*, XVII, 3-4, 281-293.
- Park, R. E. (1952) *Human communities: the city and human ecology*. New York: London: Free Press.
- Petrovici, N. (2010) *Fabricând <Superbia>: de unde vine urbanizarea haotică?* Disponibil la <http://socosis.ubbcluj.ro/urbanblog/?author=2>. Accesat în 16 mai 2012.
- Pichler-Milanović, N. (2009) The Process and Pattern(s) of Residential Sprawl in post-Socialist Cities: a story of Leipzig – Ljubljana-Warsaw. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Sociologia*, LIV, 1, 31-56.
- Preda, M. (coord.) (2009) *Riscuri și inechități sociale în România*. Iași: Polirom.
- Register, R. (2006) *EcoCities: Rebuilding Cities in Balance with Nature*. London: New Society Publishers.
- Reisch, L. A. (2001) Time and Wealth: The role of time and temporalities for sustainable patterns of consumption. *Time & Society*, 10, 2-3, 367-385.
- Stancu, E., Morcov, D. A., Gheorghe, V. și Braniște, S. (2009) *Coordonate economice și dimensiuni ale coeziunii sociale în dezvoltarea zonelor metropolitane*. Disponibil la <http://uac.incerc.ro/Art/v2n1a02.pdf>. Accesat în 12 decembrie 2011.
- Troc, G. (2010) The Post Socialist Neighbourhood: Florești (Cluj-Napoca). *Catalog Superbia: Bienala Internațională de Arhitectură de la Veneția*. Disponibil la <http://superbiasuburbia.files.wordpress.com/2010/09/superbia-catalogue.pdf>. Accesat în 18 mai 2012.

- Ulrich, R. S. (1999) Effects of gardens on health outcomes: Theory and research, în C. C. Marcus și M. Barnes (eds.), *Healing gardens: Therapeutic benefits and design recommendations*, New York: Wiley.
- Ungurean, Ș. (2010) *The Suburb or about the Logic of <Neither, Nor>*. *Catalog Superbia: Bienala Internațională de Arhitectură de la Veneția*. Disponibil la <http://superbiasuburbia.files.wordpress.com/2010/09/superbia-catalogue.pdf>. Accesat în 19 mai 2012.
- Vais, D. (2009) From House to „Residence”. Peripheral Growth in Post-Socialist Cluj. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Sociologia*, LIV, 1, 57-78.
- Wackernagel, M., Kitzes, J., Moran, D., Goldfinger, S. și Thomas, M. (2006) The Ecological Footprint of cities and regions: comparing resource availability with resource demand. *Environment and Urbanization*, 18, 1, 103-112.

Primit la redacție: februarie, 2012